

**ОБЩА ПРОГРАМНА КОНЦЕПЦИЯ ЗА ПРИНОСА НА ФОНДОВЕТЕ НА ЕС КЪМ
ИНТЕГРИНАТА ТЕРИТОРИАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЮЖЕН
ЦЕНТРАЛЕН РЕГИОН ЗА ПЛАНИРАНЕ
(10.05.2024 г.)**

Съдържание:

Кратко описание на приноса на фондовете на ЕС към развитието на региона

Приложение 1: Списък с комбинирани концепции за ИТИ и получените от тях точки (Приложение П.13.1)

Приложение 2: Списък с концепции за ИТИ, които не са комбинирани и включват дейности само по Програма „Околна среда“ и получените от тях точки (Приложение П.13.3)

Кратко описание на приноса на фондовете на ЕС към развитието на региона

В Южен централен регион (ЮЦР) са подадени общо 37 бр. концепции за интегрирани териториални инвестиции (КИТИ) в рамките на срока, заложен в Единните указания за кандидатстване по процедура BG16FFPR003-2.001 „Концепции за интегрирани териториални инвестиции“. Всички концепции по вид са комбинирани, съгласно дефиницията, посочена в Единните указания, с изключение на четири концепции с предвидени мерки само по Програма „Околна среда“ (ПОС). В седем от концепциите са предвидени дейности, които ще се реализират не само на територията на Южен централен регион (ЮЦР), но и на други региони или т.нар. „смесени“ концепции.

След извършване на оценка за административно съответствие и допустимост от Звеното за предварителен подбор (ЗПК), общият брой на допуснатите до приоритизация концепции е 33 бр. като 29 бр. от тях са комбинирани и подлежат на приоритизация от Звеното за предварителен

подбор и широкия състав на Регионалния съвет за развитие (РСР), а 4 бр. подлежат на приоритизация само от ЗПК, тъй като са некомбинираните - с дейности, финансирани само по ПОС. Списъците с комбинираните и некомбинираните концепции по ПОС с присъдените точки от Звеното за предварителен подбор са приложени към настоящия документ*.

Финансов ресурс и разпределение по финансиращи програми

Заявената нужда от финансиране по програмите в предложените КИТИ възлиза на стойност над 1,076 млрд. лева, което представлява повече от два пъти предвидения ресурс за ЮЦР в настоящата първа покана за подготовка на концепции за ИТИ по шестте участващи програми.

Размерът на инвестициите със заявено финансиране по Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027г. (ПРР) е най-висок – 1 014 599 535 лв., което е 83% от общата стойност на подадените КИТИ. На второ място по стойност са интервенциите по Програма „Околна среда“ 2021-2027 г. (ПОС) – 54 390 464 лв. Следват мерките по Програма „Развитие на човешките ресурси“ 2021-2027г. (ПРЧР) - 13 437 563 лв., Програма „Образование“ 2021-2027 г. (ПО) - 11 102 800 лв. и Програма „Научни изследвания, иновации и дигитализация за интелигентна трансформация“ 2021-2027г. (ПНИИДИТ) – 1 400 000 лв.

Допустимите КИТИ включват интервенции в ЮЦР по пет от участващите програми. Не са заявени инвестиции по Програма „Конкурентоспособност и иновации в предприятията“ 2021-2027г. (ПКИП), а по Програма „Научни изследвания, иновации и дигитализация за интелигентна трансформация“ 2021-2027г. (ПНИИДИТ) в ЮЦР има предвидени мерки само в една концепция, която е от „смесен“ тип. Кандидатът е Община Бургас, а на територията на ЮЦР ще се изпълняват дейности в община Кърджали, където финансирането представлява едва 6% от предвидените средства по ПНИИДИТ.

**В Приложение П.13.1 заложените стойности по различните програми представляват безвъзмездната финансова помощ като в отделна колона е изнесен приносът от други източници. В лист „Ресурс общ ЮЦР“ са отразени стойностите по всички концепции като за смесените КИТИ (обозначени с *) са включени стойностите на всички дейности, които ще се изпълняват на територията на обхванатите региони на ниво 2, т.е. посочена е стойността на цялата концепция. В лист „Ресурс ЮЦР“ в смесените КИТИ са отразени стойностите на мерките, които ще се изпълняват само на територията на Южен централен регион. Тази таблица е използвана за целите на анализа в настоящия документ, тъй като отразява ресурса само в ЮЦР. Следва да се отбележи, че в някои от концепциите стойностите са индикативни, тъй като кандидатите са били в невъзможност да отделят БФП от финансов инструмент или не са посочили как са разпределени сумите по регионите, включени в конкретна смесена концепция.*

Тази липса на интерес от страна на бизнеса за включване в подхода ИТИ чрез интервенции по ПКИП и ПНИИДИТ е в контраст с традиционно високата активност и участие на индустриалните предприятия и бизнеси от региона в процедурите по програмите за конкурентоспособност.

Липсата на инвестиции в конкретни предприятия в ЮЦР по изцяло бизнесориентираните програми, съфинансирани от Европейските фондове за споделено управление (ЕФСУ), е предпоставка за по-трудното постигане целите за догонващо икономическо развитие на региона и изпълнение на Стратегически приоритет 1: „Засилване на конкурентните позиции на ЮЦР регион чрез инвестиции във факторите на растеж“ на Интегрираната териториална стратегия за развитие (ИТСР) на ЮЦР.

Налице е само една КИТИ, иницирана от икономически оператор, в лицето на „Тракия икономическа зона“ ЕАД, която създава предпоставки за привличане на нови инвестиции в област Пловдив и която може да допринесе за постигане на Специфична цел 1.2. „Подобряване на бизнес средата и стимулиране на предприемачеството на ИТСР“.

Териториален обхват и разпределение на ресурсите в ЮЦР

Представените КИТИ обхващат интегрирани инвестиции в 39 общини на територията на ЮЦР, което представлява около 2/3 от общия брой на общините в региона (58). От тях 12 са градски (вкл. община Пловдив), а останалите са общини от селски райони. От целевите градски общини, допустими по Приоритетна ос 2 на ПРР 2021-2027г., всички общини участват в концепциите за ИТИ като кандидати или партньори, с изключение на община Пещера.

В представените КИТИ най-голям териториален обхват имат интервенциите по програмите „Развитие на регионите“ 2021-2027г. (ПРР) и „Развитие на човешките ресурси“ 2021-2027г. (ПРЧР). Подробна информация за стойността и териториалния обхват на предложените КИТИ е представена в таблица 1.

Таблица 1: Индикативни стойности и териториален обхват на КИТИ в ЮЦР

Финансираща програма	Брой КИТИ	Обща стойност (лева)	Брой обхванати общини	Териториален обхват в ЮЦР - общини
Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027г.	27	1 086 631 535	37	Ардино, Асеновград, Баните, Батак, Борино, Брацигово, Брезово, Велинград, Девин, Димитровград, Златоград, Карлово, Куклен, Кърджали, Лъки, Мадан, Маджарово, „Марица“, Минерални бани, Момчилград, Неделино, Пазарджик, Панагюрище, Пловдив, Раковски, Рудозем, Садово, Свиленград, Симеоновград, Смолян, Стамболово, Сърница, Тополовград, Харманли, Хасково, Хисаря, Чепеларе
Програма „Околна среда“ 2021-2027 г.	8	34 542 511	11	Борино, Велинград, Девин, Кърджали, Мадан, Неделино, Пазарджик, Раковски, Рудозем, Свиленград, Смолян
Програма "Околна среда" 2021-2027 г. (некомбинирани)	4	17 976 222	4	Асеновград, Димитровград, Смолян, Хасково
Програма „Развитие на човешките ресурси“ 2021-2027г.	15	13 437 563	31	Асеновград, Баните, Борино, Брацигово, Велинград, Девин, Димитровград, Златоград, Карлово, Куклен, Кърджали, Лесичово, Мадан, Маджарово, „Марица“, Минерални бани, Момчилград, Неделино, Пазарджик, Пловдив, Първомай, Раковски, Рудозем, Свиленград, Симеоновград, Смолян, Стамболово, Сърница, Тополовград, Харманли, Хасково
Програма „Образование“ 2021-2027 г.	12	10 352 800	18	Брацигово, Велинград, Девин, Димитровград, Кърджали, Лесичово, „Марица“, Пазарджик, Пловдив, Раковски, Харманли, Хасково, Хисаря, Чепеларе, Джебел, Крумовград, Кирково и Черноочене.

Програма „Научни изследвания, иновации и дигитализация за интелигентна трансформация“ 2021-2027г.	1	1 400 000	1	Кърджали
--	---	-----------	---	----------

В пространствен план предложените интервенции са сравнително равномерно разпределени както по областите в ЮЦР, така и по видове територии. Обхванати са почти всички градски общини, а така също и множество селски общини в периферни райони, включително погранични общини. Съобразно броя на населението и икономическата активност, в териториален аспект не се наблюдава особена концентрация на финансовите ресурсите в дадена област или община.

Стойността на инвестициите в област Пловдив е най-висока – над 400 млн. лв. Следват инвестициите в област Хасково (над 270 млн. лв.), област Смолян (над 115 млн. лв.), област Кърджали (над 92 млн. лв.) и област Пазарджик (над 74 млн. лв.). На общинско ниво най-голям финансов ресурс над 100 млн. лева за ИТИ се концентрира в общините Хасково, Асеновград и „Марица“. Инвестициите в община „Марица“ са насочени основно в развитието на индустриални паркове, вкл. в базова електроразпределителна мрежа и реално са с надобщинско значение.

В представените смесени КИТИ (концепции, които се изпълняват на територията на ЮЦР и други региони) са планирани интервенции и в общини от други региони за планиране, както следва: Бургас, Варна, Велико Търново, Видин, Враца, Габрово, Горна Оряховица, Дупница, Казанлък, Камено, Ловеч, Плевен, Разград, Русе, Стара Загора, София, Троян, Търговище, Шумен. Интервенциите в тези общини ще се финансират от определения ресурс за съответните региони за планиране. Общата стойност на смесените концепции (която е заложена с източник финансиращите програми по подхода ИТИ) възлиза на 494 344 393 лв. като от тях 226 584 044 лв. е заявеното финансиране на територията на ЮЦР.

Секторно разпределение на интервенциите

Относно секторното разпределение на интервенциите, прави впечатление, че най-голям дял в КИТИ заемат предложените инвестиции в сектор транспорт (над 437 млн. лв.), който включва пътната инфраструктура и мерките за устойчива мобилност. В тази връзка, Агенция „Пътна инфраструктура“ (АПИ) е кандидатът/партньорът с най-голяма стойност на заявените инвестиции – над 350 млн. лв.

На второ място по стойност са предложените инвестиции в сектор околна среда (над 227 млн. лв.), който включва интервенциите по Програма „Околна среда“, както и мерките за зелена градска среда и мерките за енергийна ефективност в обществени и жилищни сгради. Следват интервенциите в сферата на културата и туризма (над 199 млн. лв.) и икономиката (над 160 млн. лв.), която обхваща инфраструктурата в съществуващи и нови индустриални зони. Значими са и предложените интегрирани инвестиции в сферата на социалните услуги, образованието и спортната инфраструктура. Информация за обхванатите сектори е представена в таблица 2, където стойностите представляват финансиране с безвъзмездна финансова помощ и други източници (собствен принос, финансови инструменти, държавен бюджет и т.н.) на включените в КИТИ дейности на територията на ЮЦР.

Таблица 2: Обхванати сектори в КИТИ

№ по ред	Сектори	Брой КИТИ	Стойност на инвестициите в сектора (БФП+други източници)
1	Здравеопазване	8	26 103 000
2	Социални услуги	14	47 336 542
3	Култура и Туризм	17	199 516 200
4	Наука и образование	12	44 529 800
5	Транспорт	14	437 107 565
6	Жилищно настаняване	1	2 500 000
7	Икономика	5	160 500 000
8	Околна среда	22	227 363 202
9	Спорт	6	38 136 000

**Основни проблеми и потенциали на региона, адресирани в концепциите за ИТИ.
Принос към изпълнение на целите на Интегрираната териториална стратегия за развитие
на региона.**

Основните проблеми, които се адресират в КИТИ са: лошо състояние на базовата инфраструктура, достъпност и свързаност на територията, рискове за околната среда, както и неравенствата, икономическата изостаналост и негативните демографски процеси. В концепциите са посочени и проблеми, свързани с териториалните диспропорции в безработицата между периферните общини и областните центрове. Отразени са и структурните несъответствия в местните пазари на труда, както и ниската мобилност на населението в някои общини.

За повишаване производителността на труда в част от концепциите се залагат мерки за квалификация и преквалификация на безработни/неактивни лица и развитие на дуалното обучение в средните професионални училища.

За решаването на икономическите проблеми в региона кандидатите разчитат на неизползвания потенциал на културното и природното наследство и развитието на туризма. Ясно се очертава нагласата/визията на инициаторите на КИТИ, че насърчаването на икономическото развитие на региона може да се осъществи посредством приоритетно развитие на туризма чрез експониране на богатото културно наследство и допълнителна дребномащабна инфраструктура и инфраструктурни инвестиции в индустриални зони и паркове (съществуващи и нови). Групата мерки в сферата на културата и туризма присъстват в най-голям брой концепции, което води до преизпълнение на Специфична цел 1.4. на ИТСР на ЮЦР: „Развитие на конкурентни сектори, базирани на местните ресурси“.

Осъзната е и нуждата от инвестиции в човешки капитал, развитие на дуалното обучение и активиране на неактивните лица на пазара на труда. Предвидени са и мерки за намаляване на преждевременното напускане на училище и повишаване на образователното равнище на населението в региона, което от своя страна би спомогнало за намаляване на териториалните диспропорции в образованието и безработицата.

Интервенциите, свързани с климатичните промени, също заемат ключово място в КИТИ чрез планираните мерки за зелена градска среда и ограничаване/предотвратяване на риска от

наводнения и свлачища в урбанизирани и неурбанизирани територии. Повечето от определените конкретни бенефициенти в ПОС 2021-2027г. по приоритет „Въздух“ са представили самостоятелни концепции. Заложени са и мерки за енергийна ефективност в обществени и многофамилни жилищни сгради (вкл. достъп до ВЕИ), което също е предпоставка за постигане целите за климата.

Следва да се отбележи, обаче, че мерките за устойчива мобилност са незначителни (почти липсват в КИТИ), както и инвестициите в базовата инфраструктура за опазване на околната среда. Това би могло да се обясни с факта, че интервенции във ВиК инфраструктура не са включени в подхода ИТИ. Само в четири концепции е предвидено изграждане на ВиК инфраструктура (с финансиране по ПРП 2021-2027г.) в рамките на индустриални паркове, голяма част от които тепърва ще се изграждат.

Като цяло, би могло да се обобщи, че с така предложените концепции, свързани с подобряване качеството на атмосферния въздух, превенция на наводнения и свлачища, ВиК мрежата в индустриални зони, както и с множеството проекти за подобряване на социалните услуги, спортната и културната инфраструктура, в голяма степен се изпълнява Стратегически приоритет 2 на ИТСР: Подобряване на социалната и екологичната среда на ЮЦР.

С оглед на стойността на предложените инвестиции, развитието на републиканската пътна инфраструктура се очертава като ключов приоритет за региона, насочен към улесняване на вътрешнорегионалната и междурегионалната свързаност. В голям брой КИТИ са включени интервенции и върху общинска пътна мрежа. Инвестициите в пътна инфраструктура са в съответствие със Стратегически приоритет 3: По-балансирано териториално развитие и намаляване на неравенствата в ЮЦР.

В КИТИ намират подкрепа и определените функционални зони и териториите със специфични и проблемни характеристики – по-специално, съществуващи и нови индустриални паркове, както и общини с демографски и социални рискове - Велинград, Сърница и Брацигово (област Пазарджик), Баните, Борино и Девин (област Смолян), Тополовград и Маджарово (област Хасково), Хисаря и Брезово (област Пловдив) и др.

**Таблица 3: Индикативно разпределение на интегрираните териториални инвестиции
според приоритетите и специфичните цели на ИТСР на ЮЦР**

СТРАТЕГИЧЕСКИ ПРИОРИТЕТ / СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ НА ИТСР НА ЮЦР	ФИНАНСОВИ РЕСУРСИ ПО ИТСР			ИНВЕСТИЦИИ В КОНЦЕПЦИИ ЗА ИТИ /БФП+ДРУГИ ИЗТОЧНИЦИ/	
	%	Общо – млн. лв.	Фондове на ЕС	Общо - млн. лв.	%
СТРАТЕГИЧЕСКИ ПРИОРИТЕТ 1: Засилване на конкурентните позиции на ЮЦР регион чрез инвестиции във факторите на растеж	26,4	274,7	203,5	404,5	33,83
СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1.1. Иновации, технологично развитие и растеж	6,5	67,5	50,0	-	-
СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1.2: Подобрване на бизнес средата и стимулиране на предприемачеството	4,9	51,3	38,0	160,5	13,43
СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1.3 Добро образование, нови знания и професионално развитие	7,9	81,7	60,5	44,5	3,72
СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1.4 Развитие на конкурентни сектори, базирани на местните ресурси	7,1	74,2	55,0	199,5	16,69
СТРАТЕГИЧЕСКИ ПРИОРИТЕТ 2: Подобрване на социалната и екологичната среда на ЮЦР	36,3	378,0	280,0	166	13,89
СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 2.1. Подобрване на достъпа до качествени здравни, социални, културни услуги и спорт	9,1	94,5	70,0	111,6	9,34
СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 2.2. Изграждане на екологосъобразна инфраструктура. Ориентиране към по-зелена, нисковъглеродна икономика	27,2	283,5	210,0	54,4	4,55
СТРАТЕГИЧЕСКИ ПРИОРИТЕТ 3: По- балансирано териториално развитие и намаляване на неравенствата в ЮЦР	37,3	387,5	287,0	624,9	52,28
СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 3.1. Подобрване на транспортната и цифровата свързаност и достъпност	19,5	202,5	150,0	437,1	36,57
СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 3.2. Подкрепа за балансирано пространствено развитие	11,7	121,5	90,0	175,5	14,68
СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 3.3. Развитие на териториално сътрудничество	6,1	63,5	47,0	12,3	1,03
ОБЩО	100	1040,0	770,5	1 195,4	100

В таблица 3 е посочено индикативното разпределение на интегрираните териториални инвестиции в концепциите спрямо стратегическите приоритети и специфични цели на ИТСР на ЮЦР. Част от инвестициите (например в индустриални зони) могат да се причислят към няколко специфични цели на ИТСР. Изпълнението на така предложените КИТИ допринася за балансираното териториално развитие на ЮЦР, както и до подобряване на социалната и екологичната среда на региона за планиране. Както бе отбелязано по-горе, липсата на бизнес инвестиции в малки и средни предприятия води до предпоставка за неизпълнение на Специфична цел 1.1. „Иновации, технологично развитие и растеж“. Заложените мерки в концепциите адресират в минимална степен Специфична цел 3.3. „Развитие на териториално сътрудничество“ – в две концепции е описано изпълнение на проекти по програмите за трансгранично сътрудничество на обща стойност 12 251 491 лв. с източник на финансиране INTERREG България-Турция и INTERREG България – Гърция.

Очертава се изводът, че за постигане на устойчиво и балансирано развитие на региона основно се разчита на приноса на фондовете и програмите на Европейския съюз (ЕС) и особено на водещата Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027г. Заложеният ресурс от други източници (финансови инструменти, собствено финансиране, държавен бюджет и т.н.) е в размер на 146 010 665 лв., което представлява 11,9% от общата стойност на интервенциите, предвидени за изпълнение в ЮЦР. Особено показателен е сектор транспорт/пътна инфраструктура, който е обхванат в най-голяма степен в концепциите и където Агенция „Пътна инфраструктура“ е кандидатът/партньорът със заявен най-голям ресурс – 80% от инвестициите в сектора. В по-голямата си част включените инвестиции са с източник безвъзмездна финансова помощ от Програма „Развитие на регионите“, което противоречи на идеята политиката на регионално и национално ниво да съблюдава принципа на допълняемост на инвестициите по линия на Кохезионната политика.

Обществена подкрепа на концепциите за интегрирани териториални инвестиции на територията на ЮЦР

В периода 11-22.03.2024г. са проведени общо 67 обществени обсъждания на 33 концепции, преминали успешно етапа на административно съответствие и допустимост на територията на петте области в региона – Пловдив, Пазарджик, Хасково, Смолян и Кърджали. Съгласно доклада

на Звеното за публични консултации към РСР, концепциите получават значителна публична подкрепа – средно 98% и липсват такива с отправени сериозни възражения и коментари.

Заклучение

Заложеният в концепциите ресурс се доближава до или надвишава стойностите, посочени в повечето от специфичните цели на ИТСР. Ключово място заемат инвестициите в пътната инфраструктура, икономическото развитие и развитие на конкурентни сектори чрез оползотворяване потенциала на териториите в сферата на туризма и културата, както и мерките за опазване на околната среда. В концепциите не са заложени интервенции, допринасящи за постигането на целите в сферата на иновациите, технологичното развитие, както и мерки, изпълнявани от бизнеса за повишаване на неговата конкурентноспособност и устойчив растеж и насърчаване на прехода към кръгова и ресурсоефективна икономика по Програма „Конкурентноспособност и иновации в предприятията“.

Като цяло се очертава изводът, че с включените инвестиции в концепциите за ИТИ в региона до голяма степен се покрива необходимия ресурс, заложен общо по стратегическите приоритети на ИТСР на ЮЦР, както по отношение на общото финансиране, така и по отношение на финансирането с източник фондовете на ЕС.

1. **Приложение 1:** Списък с комбинирани концепции за ИТИ и получените от тях точки (*Приложение П.13.1*)
2. **Приложение 2:** Списък с концепции за ИТИ, които не са комбинирани и включват дейности само по ПОС, и получените от тях точки (*Приложение П.13.3*)

.....
Петя Агушева – секретар на Регионален съвет за развитие на Южен централен регион и началник отдел „Южен централен регион“, ГД СППРР, МРРБ

.....
Станислав Дечев - Председател на Регионален съвет за развитие на Южен централен регион и кмет на община Хасково